

Stolzman, Maria

"Dzieje szkoły rolniczej w Czernichowie", Stanisław Brzozowski, Warszawa 1962 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/2, 295-296

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Brzozowski, *Dzieje szkoły rolniczej w Czernichowie*. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1962, s. 218.

Przypadająca w 1960 r. setna rocznica działalności najstarszej spośród dziś czynnych polskich szkół rolniczych — szkoły w Czernichowie została uczczona cenną publikacją, omawiającą działalność tej zasłużonej dla oświaty rolniczej placówki. Opracowanie tej monografii nie było łatwym zadaniem, została ona jednak potraktowana bardzo wszechstronnie. Rozdział pierwszy, poświęcony genezie szkoły, zawiera krótki, lecz dobrze ujęty szkic tła historycznego, wprowadzający czytelnika w stosunki społeczno-polityczne i gospodarcze Galicji w połowie XIX w. oraz omawia wysiłki powstałego w 1845 r. Towarzystwa Gospodarczo-Rolniczego w Krakowie w dążeniu do podniesienia oświaty rolniczej. Należy zaznaczyć, że w zaborze austriackim, gdzie system gospodarowania na roli był zacofany, istniała wówczas (od 1856 r.) wyłącznie szkoła rolnicza w Dublanach, co absolutnie nie zaspakajało istniejącego zapotrzebowania. Jednakże działacze Towarzystwa napotykali na rozliczne trudności w dążeniu do uruchomienia szkoły w Czernichowie. Ich wysiłki zostały w końcu uwieńczone powodzeniem i w 1860 r. pierwsi uczniowie rozpoczęli naukę. Szkoła czernichowska istnieje do dzisiaj jako technikum rolnicze, a jej stuletnią, owocną działalność omawiają dalsze rozdziały pracy.

Autor podzielił historię szkoły na 4 okresy. Każdy z rozdziałów, odpowiadających tym okresom, zawiera omówienie stanu oświaty rolniczej w Polsce, zmiany organizacyjne szkoły, program nauczania i pracy wychowawczej, skład personelu pedagogicznego i administracyjnego, stan ilościowy uczniów i absolwentów oraz sprawy finansowe.

Okres pierwszy obejmuje lata 1860—1880 i przedstawia początkowe trudności szkoły w zakresie finansowym, doboru personelu i ustalenia programu nauczania. Kolejny okres do 1920 r. — to lata największego rozkwitu placówki, która przekształciła się z niższej na średnią szkołę rolniczą, by ten charakter utrzymać aż do chwili obecnej. Przejęcie jej przez Wydział Krajowy wpłynęło na poprawę sytuacji materialnej, a uzyskana przez Galicję autonomia zapewniała bardziej sprzyjający klimat dla rozwoju oświaty. Czernichów stał się wówczas ośrodkiem naukowym, a w skład jego grona pedagogicznego wchodziło wiele wybitnych jednostek. Niektórzy z czernichowskich nauczycieli to — późniejsi profesorowie uniwersytetów i szkół rolniczych. Byli to m.in.: L. Birkenmajer, T. Gołogórski, Z. Jaworski, S. Kruszyński, K. Malsburg, Z. Moczarski, A. Prażmowski, W. Schramm, F. Sikorski, K. Simm, W. Staniszkis i S. Surzycki. Również nauczycielem szkoły czernichowskiej był F. Stefczyk, znany inicjator i propagator spółdzielczości wiejskiej. Podane w pracy krótkie biografie tych ludzi nie łączą się może ściśle z dziejami szkoły, ale dobrze charakteryzują ówczesny wysoki jej poziom.

Trzeci okres — to lata międzywojenne i okupacji hitlerowskiej, czwarty zaś obejmuje lata powojenne. Okres przedostatni został potraktowany stosunkowo krótko, co szczególnie dotyczy lat II wojny światowej. Stanowi to pewien brak monografii, gdyż lata te, sądząc ze spisów absolwentów, odznaczały się bardzo dużą frekwencją uczniów, co wynikało stąd, że szkoła chroniła częściowo młodzież przed represjami okupanta. Specjalne zasługi położyli wówczas dyrektor K. Kuczyński i nauczyciel hodowli W. Wesołowski, co zasługiwałoby niewątpliwie na podkreślenie.

Drugą część monografii poświęcił autor dziejom gospodarstwa rolnego i leśnego oraz obory szkolnej, stanowiącej od 1898 r. zasłużony ośrodek hodowli bydła czerwonego polskiego. W części tej odczuwa się brak omówienia dydaktycznej roli gospodarstwa, które przecież głównie temu celowi służyło.

Praca zawiera ponadto szczegółowe spisy absolwentów w poszczególnych la-

tach. Bogata bibliografia świadczy o tym, że autor posługiwał się wszechstronnym materiałem informacyjnym. Praca została wydana bardzo starannie, oraz posiada interesującą ikonografię. Szkoda tylko, że wydawnictwo dokonało znacznego skrócenia obszerniejszego opracowania, co niewątpliwie wpłynęło na obniżenie kosztów, ale pozbawiło czytelnika wielu interesujących szczegółów. W szczególności brak indeksu rzeczowego i indeksu osób utrudnia znacznie historykowi korzystanie z pracy.

W monografii odczuwa się poza tym brak jeszcze jednego rozdziału, któryby omawiał rolę szkół w podniesieniu oświaty rolniczej i jej wpływ na sposób gospodarowania w okolicy. Można też było pokusić się o podanie dalszych losów wybitniejszych wychowanków, którzy na ogół cieszyli się opinią dobrych i zamiłowanych rolników.

Te zastrzeżenia nie umniejszają wartości pracy, stanowiącej cenny wkład do dziejów polskiej oświaty rolniczej. Stanowić może ona wzór tego typu opracowań historycznych oraz źródło informacji dla tych, którzy zajmują się programem nauczania i organizacją szkół rolniczych.

Maria Stolzman

Enciclopedia della Civiltà Atomica. Il Saggiatore, Milano 1961, 10 tomów po 160—196 stron.

Nowe encyklopedyczne wydawnictwo włoskie stanowi próbę ujęcia całości wiedzy „ery atomu“. Celem jego jest zapoznanie czytelnika w sposób przystępny i prosty z drogą, którą przeszedł człowiek w procesie poznania świata, tworzenia wiedzy i techniki „społeczeństwa atomu“. Omówienie każdego problemu prowadzone jest konsekwentnie od momentu konieczności jego rozwiązania poprzez próby i badania aż do dzisiejszego stanu znajomości zagadnienia i praktycznego zastosowania tej wiedzy. Mimo popularyzatorskiego sposobu ujęcia tematów każdy rozdział publikacji charakteryzuje doskonale wyselekcjonowanie i ściśle, w porządku chronologicznym omówienie wszystkich ważniejszych faktów i zagadnień. Ze względu na podanie i omówienie faktów niejednokrotnie niedocenianych, pomijanych lub wręcz nieznanych wydawnictwo może być też pomocne w pracy historyka nauki czy techniki, tym bardziej że poszczególne zagadnienia przedstawiają wybitni uczeni specjaliści — tak np. rozdział o lotach międzyplanetarnych napisał Ary Sternfeld.

Całość publikacji składa się z dziesięciu tomów. Treść pierwszego stanowią zagadnienia badań naukowych, struktura wszechświata oraz historia nauki; drugiego — człowiek, ziemia i wszechświat; trzeciego i czwartego — zagadnienia i zastosowania energii jądrowej; piątego — budowa materii; szóstego — świat fal; siódmego — zagadnienia informacji i łączności; ósmego — cybernetyka; dziewiątego — lotnictwo i astronautyka; dziesiątego — zagadnienia energetyczne. Zasadniczy przy tym układ i sposób prowadzenia treści poszczególnych tomów jest podobny.

Chociaż we wszystkich tomach autorzy omawiają zagadnienia w ich historycznym rozwoju, to jednak pierwszy tom jest najciekawszy dla historyka nauki i techniki ze względu na umieszczenie obszernych tablic, podających ważniejsze wydarzenia naukowe i techniczne od czasów Babilonu do dnia dzisiejszego. Tablice te zestawiono według grup tematycznych: filozofia z matematyką i astronomią; fizyka teoretyczna; elektryczność; chemia; urządzenia przemysłowe i fizyka jądrowa. Znaleźć tu można daty ważniejszych wynalazków i wielkich wydarzeń naukowych, nazwiska wybitnych naukowców i wynalazców, wreszcie najważniejsze